

Oponentský posudek na rigorózní práci Mgr. Lucie Votočkové

„Vybrané otázky trestání pachatele“

Rigorózní práce o rozsahu 105 stran textu se zabývá vybranými otázkami trestání pachatele, kterými jsou podle výběru autorky zejména otázky týkající se trestu odnětí svobody a dvou alternativ trestu odnětí svobody, trestu domácího vězení a trestu obecně prospěšných prací, a to ve vztahu k osobnosti pachatele, příčinám kriminality a zejména pak samotnému účelu trestání. Nutno zdůraznit, že jde o oblast stále (z mnoha pohledů) aktuální, jejíž zpracování je nejen vzhledem k jejím přesahům do oborů psychologie a kriminologie velmi obtížné. Autorka se však vytyčeného cíle zhostila se ctí. Oceňuji především její schopnost propojit teoretické poznatky s jejími osobními postřehy z praxe, schopnost poměrně stručného shrnutí pohledů na danou právní otázku a formulace vlastního právního názoru, a v neposlední řadě pečlivost při zpracování projevující se velmi vysokou formální úrovní předloženého textu.

Předložená práce je rozdělena celkem do šesti kapitol, kterým předchází úvod a za kterými následuje závěr. Jednotlivé kapitoly rigorózní práce jsou svým rozsahem a kvalitou zpracování srovnatelné. Práce tak působí velmi uceleným dojmem. Za zmínku stojí i osobitý (charakteristický) styl psaní autorky, schopnost vyjadřovat se stručně a jasně a zároveň text vhodně prokládat vyjádřeními mírně barvitějšími, což přispívá ke čtivosti práce.

Po krátkém úvodu, ze kterého je patrné zaměření zejména na hodnocení trestu z hlediska jeho výchovných účinků na pachatele, aby vedl řádný život, následuje kapitola první, která se věnuje pojmu a osobnosti pachatele. Již v této kapitole lze ocenit schopnost rigorozantky zařadit konkrétní příklady z praxe pod různé kategorie pachatelů. Adekvátní jsou i hodnocení životní situace jednotlivých pachatelů, s nimiž se autorka setkala osobně (srov. např. text na str. 20 rigorózní práce).

Druhá kapitola se věnuje pojmu a příčinám kriminality, kterou nejprve zařazuje do kontextu jiných sociálně patologických jevů. Dále se věnuje kriminogenním faktorům (kap. 2.2.), v rámci kterých vykládá i problematiku tzv. kriminální kariéry pachatele, a následně jednotlivým teoriím kriminality a příčinám kriminality mladistvých. Kapitola je psána čtivě, oceňuji systematické zpracování teoretických poznatků, vedle nichž jsou opět poutavě popsány

případy z praxe autorky. Neztotožňuji se však se shrnutím této kapitoly, neboť ve skutečnosti se o shrnutí dosavadních poznatků nejedná. Zejména formulace o tom, že se pachatel „schovává“ je dle mého názoru použita nevhodně a nemá oporu v dosavadních úvahách. Rovněž zmínka o politice nemá v této souvislosti konkrétní význam.

Třetí kapitola zevrubně pojednává o pojmu trestu a jeho účelu. Autorka zde rozebírá nejdůležitější a nejproblematictější otázky právní úpravy trestání pachatelů, včetně například absence výslovného vymezení účelu trestu v současném trestním zákoníku. Drobnou výtku mám pouze k argumentaci ohledně povahy trestu podmíněného odnětí svobody, který autorka nepovažuje za samostatný druh trestu, přičemž argumentuje pouze ustanovením § 52 odst. 2 trestního zákoníku, podle kterého se rozeznávají tři základní varianty trestu odnětí svobody, a to nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Ponechává však stranou teoretické hledisko, podle kterého podmíněné odsouzení vykazuje všechny podstatné rysy typické pro samostatný druh trestu. Sama autorka například na str. 92 rigorózní práce označuje nepodmíněný trest odnětí svobody za specifickou sankci, která hluboce zasahuje do života odsouzeného. Navíc z hlediska argumentace normativním textem lze zmínit ještě ustanovení § 24 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, které rozeznává (v rámci tzv. trestních opatření) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (tzv. podmíněné odsouzení), odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněné.

Čtvrtá kapitola se zabývá poměrně specifickou otázkou recidivy, tj. opakování trestné činnosti, respektive z hlediska účinnosti trestání jde zpravidla o situaci, v níž trest neměl očekávaný účinek.

Jádrem rigorózní práce jsou kapitoly pátá a šestá, které se věnují trestu odnětí svobody (kap. 5), trestu domácího vězení (kap. 6.2.) a trestu obecně prospěšných prací (kap. 6.3.). Z hlediska metodologického autorka postupovala správně od obecného ke konkrétnímu. Při výkladu jednotlivých otázek postupovala zpravidla od jejich výstižného popisu, přes představení odlišných názorů na určitou otázku či problematiku, až po formulaci vlastních názorů, které je schopna vyjadřovat srozumitelně. Z hlediska obsahového oceňuji především pojednání rigorozantky o trestu obecně prospěšných prací, v němž zdařile formuluje svůj názor ohledně nutnosti souhlasu či stanoviska odsouzeného. Ačkoli se nejedná v současné

době v nauce o názor většinový, velmi oceňuji argumentaci podporující závěr, který autorka zastává, a sice, že současná právní úprava je v tomto ohledu dostačující a neměla by být *de lege ferenda* měněna tak, aby byl vyžadován souhlas odsouzeného.

Z hlediska obsahového považuji za určitou slabinu práce její závěr, neboť nejen že zde nejsou shrnuty nejdůležitější poznatky rigorózní práce, nebo alespoň vyzdviženy určité zajímavosti, ale některé závěry na mě působí značně zjednodušujícím dojmem. Nejde pouze o pesimistický tón, ale závěry zde vyslovené neodpovídají podle mě ani poznatkům, ke kterým autorka došla v jednotlivých kapitolách. Text o chtění či nechtění odsouzeného se napravit, nebo o tom, že na trestu nezáleží, že záleží jen na člověku, není zjednodušením, ale nepodloženým zpochybněním samotného smyslu trestání pachatelů. Tento podle mého názoru zjednodušující postoj vychází mimo jiné z relativizace poznatků o příčinách kriminality a jejích souvislostech (srov. text na str. 43 o svobodné volbě člověka). Nedostatky závěru jsou tedy obdobné těm nedostatkům, které byly vytknuty u shrnutí kapitoly druhé (kap. 2.5.).

Jak jsem již uvedl, rigorózní práce je z formálního hlediska na vysoké odborné úrovni. Drobným nedostatkem je v tomto ohledu formální úprava poznámek pod čarou (v některých případech končí tečkou, častěji však nikoliv; obsahují některé nejednotnosti v citacích – např. údaj o vydání díla, nebo nejednotné použití interpunkce). Autorka pracuje s poměrně velkým množstvím literatury, včetně literatury cizojazyčné. Některá významná díla české provenience však opomíjí. V textu se nevyskytují pravopisné chyby a nejsou zde obsažena neobratná jazyková vyjádření. Práce obsahuje jen zanedbatelné množství překlepů (např. v poznámce pod čarou č. 210 není uvedeno číslo odstavce daného ustanovení zákona).

Celkově práci hodnotím velmi pozitivně, neboť je vynikajícím zpracováním dané problematiky. Autorka prokázala přehled v oblasti trestání pachatelů a schopnost systematické práce. Předložená rigorózní práce je tak plně způsobilým podkladem pro úspěšnou ústní obhajobu.

Při obhajobě by se rigorozantka mohla vyjádřit k relevanci argumentu proti trestu domácího vězení, který má spočívat v porušování principu rovnosti u odsouzených s rozdílnými možnostmi bydlení.

V Praze dne 8. září 2017

JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D.